
TIS KRIMMENEEL (13)   OVERSPEL

door Peter van den Elsen

Is het in de Late Middeleeuwen nog heel normaal dat een man één of meer bastaarden verwekt, vanaf de 16de eeuw wordt dit gebruik steeds meer taboe. Eerder vestigde ik er in Gemerts Heem de aandacht op dat buitenechtelijke seksualiteit verboden werd(1). En wie zich niet kon inhouden en vervolgens betrapt werd, moest tenminste vijftig gulden betalen. Hier volgen enkele voorbeelden.

1. Marten Valcx

In het jaar 1571 daagde schout Dirk van den Bogart Marten Valcx voor de rechtbank. De beschuldiging luidde dat hij een kind had verwekt buiten zijn echtgenote. Marten vroeg de landcommandeur om vergeving en kreeg ze (2).

2. Frans Jaspers

In 1573 stond Frans Jaspers voor de rechtbank omdat hij een kind had 'buyten syne huysvrouwe'. Jaspers werd eveneens vergeving geschonken door de landcommandeur.

3. Allart Martens

Op 12 april 1613 werd Allart Martens veroordeeld tot het betalen van honderd gulden omdat hij betrapt was op overspel. Nog geen jaar later, op 4 februari 1614, werd hij opnieuw veroordeeld. Nu voor vijftig gulden, want hij had wederom overspel gepleegd.

4. Jacobus Backx

De van Turnhout geboortige Jacobus Backx werd in 1714 op het kasteel van Gemert vastgehouden. Men was er in Gemert achtergekomen dat Backx zich bediende van een valse naam. Deze valse naam, die niet nader wordt genoemd, ontleende hij aan

een gestolen persoonsbewijs (3).

Jacobus bleek getrouwd te zijn, maar hield zich in Gemert met iemand anders op, waarbij hij de schijn opwekte dat hij met haar was getrouwd. De aanklacht zegt verder dat hij met haar 'heeft geconverseert ende dat op een ongeoorloofde en extravagante maniere'.

Dit te samen was voor de rechtbank voldoende om hem levenslang uit Gemert te bannen.

5. Lendert Berkené

In 1726 is Lendert Berkené gevangen gezet. Lendert wordt schuldig bevonden van een 'scandeleuse' verhouding met Christina Quix. Behalve een levenslange verbanning bestond zijn straf uit het betalen van de proceskosten (4).

NOTEN:

- (1) Peter van den Elsen; Gij sult niet beswangeren, in Gemerts Heem jrg. 22 (1980), blz. 92-93.
- (2) Universiteit Tilburg, Brabantica bibliotheek, 26 D 138, Hfdst. L, dit is ook de bron voor de nummers 2 en 3.
- (3) RA-'sHB, Gemert R 45 dd. 5-3-1714.
- (4) RA-'sHB, Gemert R 46 dd. 21-5-1726